YHDENVERTAISUUDEN
NUORISOALAN
OSAAMISKESKUS

Yhdenvertaisuuskoulutus leirilippukunnanjohtajille Ilves26

16.6.2026

Verkkokoulutus

Yhdenvertaisuuden nuorisoalan osaamiskeskus

- Osaamiskeskukset kehittävät ja edistävät nuorisoalan osaamista, asiantuntijuutta ja tiedonkulkua nuorisolain mukaisesti.
- Rahoitus opetus- ja kulttuuriministeriöltä.
- Suomen Partiolaiset, Humanistinen ammattikorkeakoulu, Lasten ja nuorten keskus ry, Vantaan kaupungin nuoriso- ja yhteisöpalvelut.
- Toimintaa vuosina 2025–3/2027.
- Kohderyhmä: nuorisoalan työntekijät kunnissa, seurakunnissa ja järjestöissä (myös vapaaehtoiset) sekä näiden organisaatioiden päättäjät.
- Toiminta kaksikielistä (suomi ja ruotsi).

Turvallisemman tilan periaatteet

- Tarkastelemme olettamuksiamme.
- Oletamme toisistamme hyvää.
- Otamme vastaan ja annamme toisillemme palautetta.
- Annamme jokaisen osallistua omalla tavallaan.
- Mietimme oman puheenvuoromme ja toimintamme vaikutuksia muihin läsnäolijoihin.
- Emme käytä halventavia ilmaisuja edes esimerkkiluontoisesti.

Jos kohtaat tilaisuudessa häiritsevää käytöstä tai sinulle tulee ahdistunut, turvaton tai loukattu olo, voit ottaa yhteyttä jonna.varsa@yhdenvertainennuoruus.fi.

Sisältö

- Yhdenvertaisuus
- Syrjinnän ymmärtäminen
- Syrjinnän ehkäisy
- Syrjintään puuttuminen ja tilanteiden purkaminen
- Syrjintään puuttumisen harjoitus
- Yhdenvertaisuusmateriaalia leireille ja osaamiskeskuksen materiaalien esittely

Yhdenvertaisuus – mitä se on?

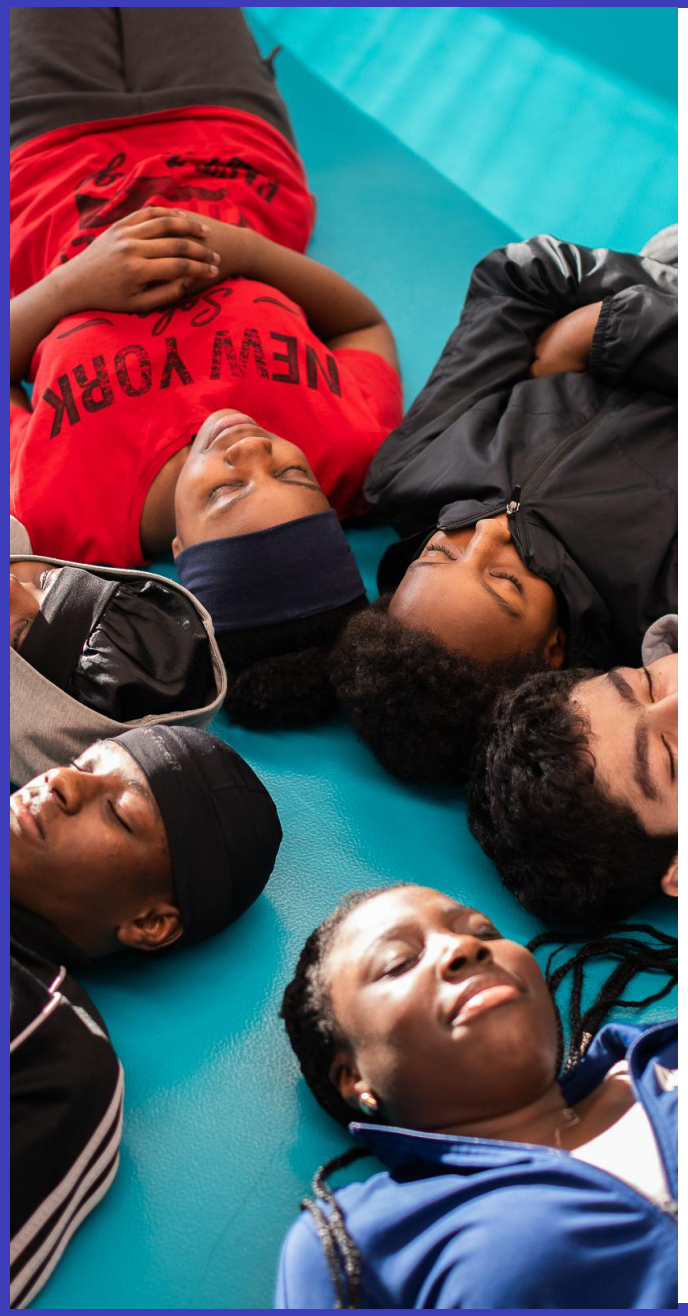

Yhdenvertaisuus

= Kaikki ihmiset ovat samanarvoisia riippumatta heidän yksilöllisistä ominaisuuksistaan.

- Esim. yhtäläiset mahdollisuudet koulutukseen, työllistymiseen ja erilaisten palvelujen saamiseen henkilön taustasta riippumatta.
- Perusoikeus, joka on kirjattu Suomen perustuslakiin.
- Muu yhdenvertaisuutta koskeva lainsäädäntö:
  - Yhdenvertaisuuslaki.
  - Tasa-arvolaki.
  - Nuorisolaki.

Lailla määritetyt syrjintäperusteet

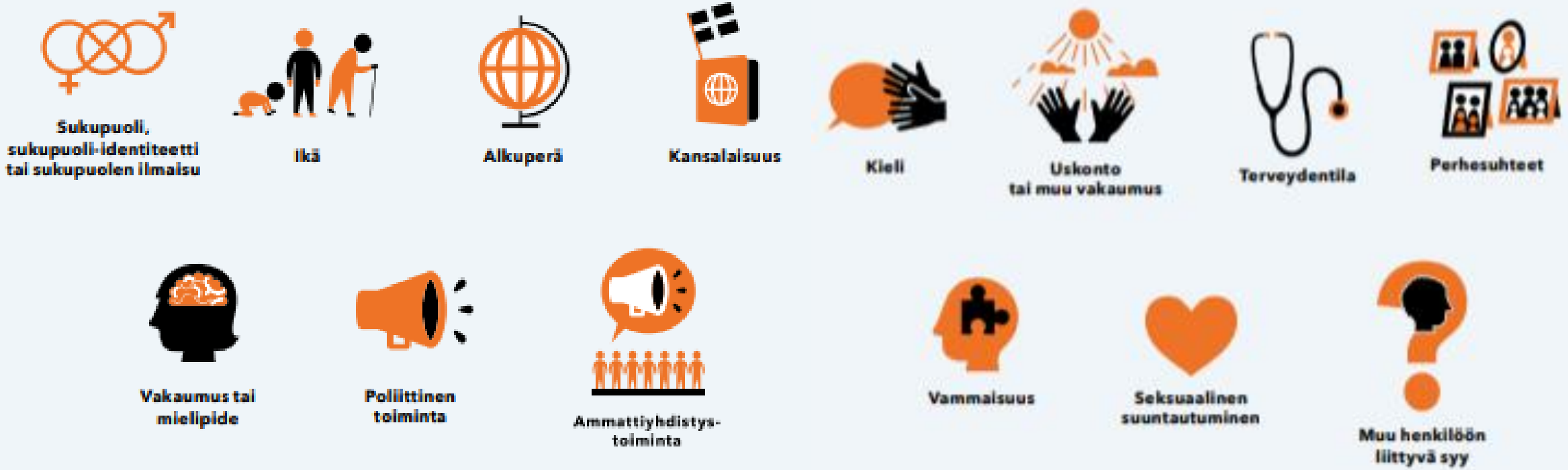

Kuva: Ekvalita, 2021: Meidän amiksesta kaikkien amis!

Tosiasiallinen yhdenvertaisuus

= Yhdenvertaisuus toteutuu erilaisista lähtökohdista riippumatta.

- **Muodollinen yhdenvertaisuus:**
  - Kaikkia kohdellaan samalla tavalla.
- **Tilannekohtaiset mukautukset:**
  - Tuki, joka mukautetaan yksilöllisten tarpeiden mukaan ja mahdollistaa osallistumisen erilaisista lähtökohdista riippumatta.
- **Rakenteellisesti saavutettava ympäristö:**
  - Osallistuminen on kaikille saavutettavaa ilman, että mukautuksia tarvitaan.

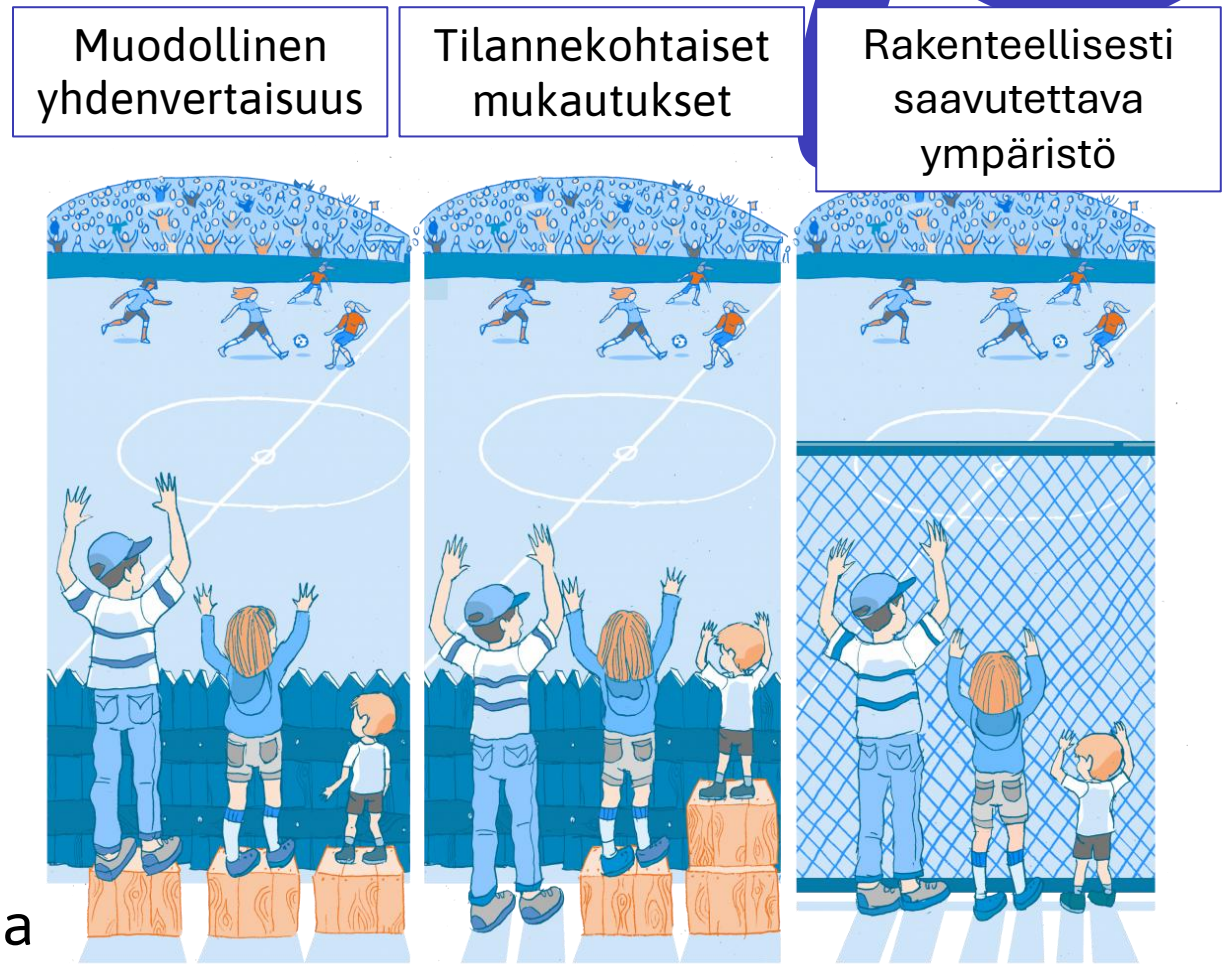

Kuva: Unicef, Yhdenvertaisuus, Mitä syrjintä on tai ei ole (n.d)

Syrjinnän ymmärtäminen

Stereotypiat ja ennakkoluulot

- Stereotypiat
  - Yleistys: Tietyn ryhmän kaikki jäsenet jakavat tiettyjä ominaisuuksia, käyttäytymismalleja tai piirteitä.
  - Stereotypiat ovat yleensä yksinkertaistavia, eivät ota huomioon yksilöllisiä eroja ja saattavat perustua virheellisiin käsityksiin tai vanhoihin uskomuksiin.
  - Voivat olla positiivisia tai negatiivisia, mutta myös positiiviset stereotypiat voivat rajoittaa yksilöitä.

- Ennakkoluulot
  - Negatiivinen asenne tai haitallinen tunnekanta, joka kohdistuu tiettyyn ryhmään tai sen jäseniin pelkästään heidän ryhmäjäsenyytensä perusteella.
  - Pohjautuu usein värittyneisiin tunteisiin: pelko, inho...
  - Voi johtaa syrjintään tiettyjä ihmisryhmiä kohtaan.

Rasismi

= järjestelmä, jossa ihmiset asetetaan eriarvoiseen asemaan ihonvärin, etnisen taustan, kielen, uskonnon tai muun oletetun ”rodullisen” piirteen perusteella.

Rasismi voi näkyä:

- Asenteina ja ennakkoluuloina (*yksilön tasolla*)
- Arjen kohtaamisissa (*arkipäivän rasismi*)
- Rakenteissa ja instituutioissa (*rakenteellinen rasismi*)
- Sisäistettynä (*vähemmistön jäsen alkaa itse uskoa ryhmäänsä kohdistuviin negatiivisiin käsityksiin*)

Syrjinnän eri muodot

- **Välitön syrjintä**

  = Henkilöä kohdellaan hänen ominaisuutensa takia huonommin, kuin muita samassa tilanteessa olevia.

- **Välillinen syrjintä**

  = Näennäisesti tasa-arvoinen käytäntö tai peruste asettaa henkilön ominaisuutensa takia heikompaan asemaan kuin muut.

- **Kohtuullisten mukautusten epääminen**

  = Viranomaisten, koulutuksen järjestäjien, työnantajien ja palvelujen tarjoajien lakisääteinen velvollisuus tehdä tilannekohtaisia kohtuullisia mukautuksia edistääkseen vammaisten ihmisten yhdenvertaisuutta.

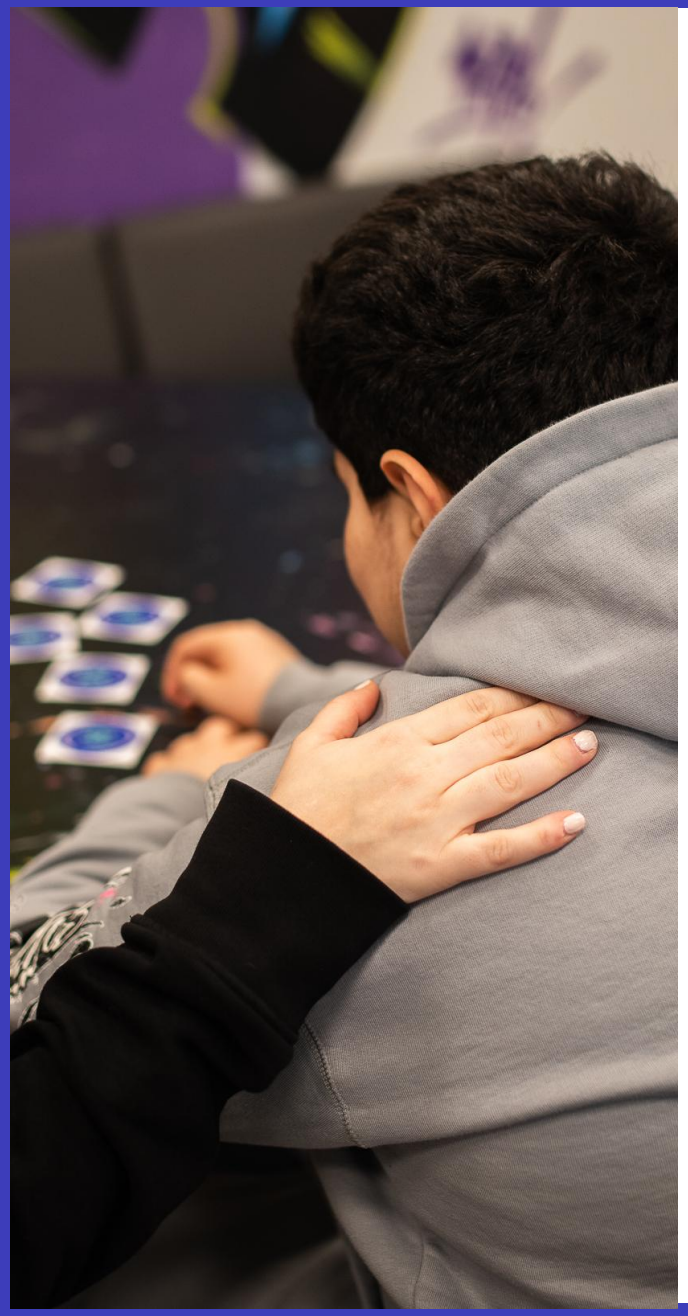

Moniperusteinen syrjintä

= Syrjintää, joka kohdistuu henkilön kahteen tai useampaan ominaisuuteen, eli syrjintäperusteeseen.

- Esim. nuoren kohtaama rasistinen syrjintä sisältää myös hänen seksuaaliseen suuntautumiseensa liittyviä herjauksia.
- Esim. nuorta syrjitään yhdessä tilanteessa hänen uskontonsa ja toisessa sukupuolensa vuoksi.
- Vaikuttaa erityisesti vähemmistönuorten osallisuuden ja turvallisuuden kokemuksiin.

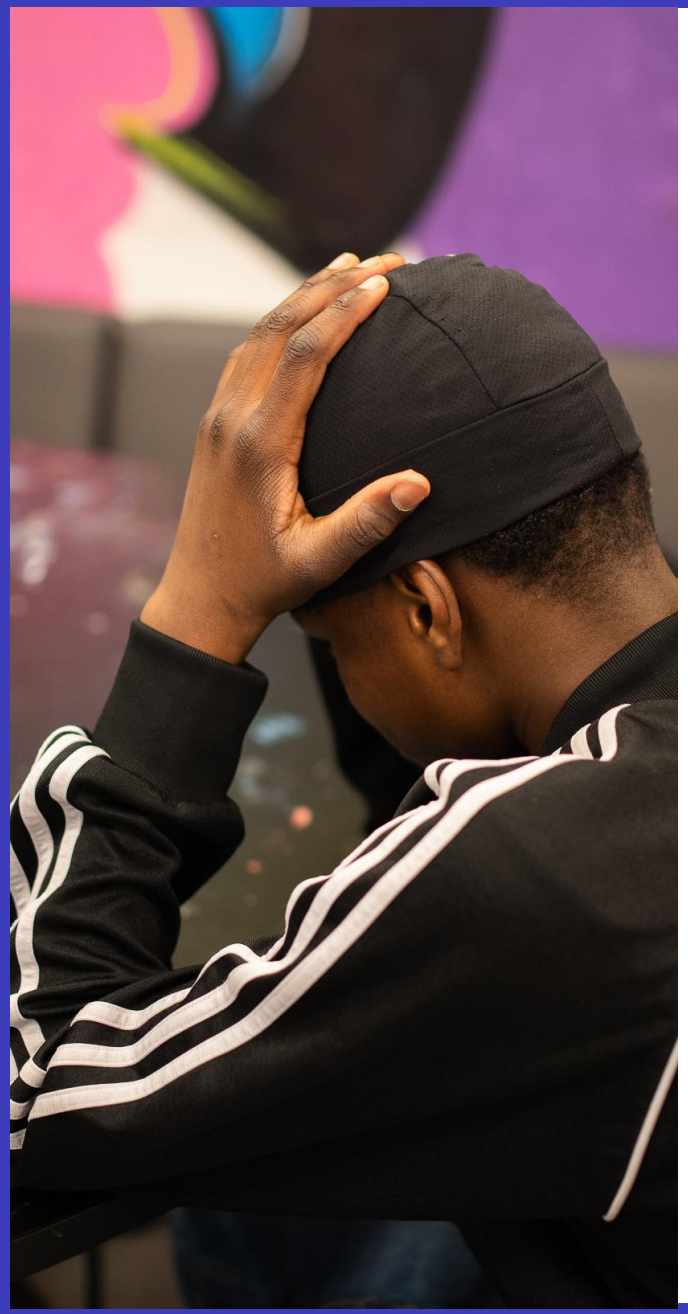

Vähemmistö-stressi

= Vähemmistöasemaan liittyvä krooninen stressitila, joka on usein seurausta aiemmista syrjintäkokemuksista.

- Esim. jatkuva ahdistus, joka heijastuu myös käytökseen.
- Rajaa osallisuutta ja heikentää turvallisuuden kokemusta.
  - Esim. vähemmistöön kuuluva nuori välttelee toimintaan osallistumista, koska hän pelkää tulevansa syrjityksi.
- Heikentää nuorten itsetuntoa – **sisäistetyt ennakkoluulot**.

Mitä riskitekijöitä tai uhkia tunnistat leiriympäristössä, jotka voivat altistaa syrjinnän kokemuksille?

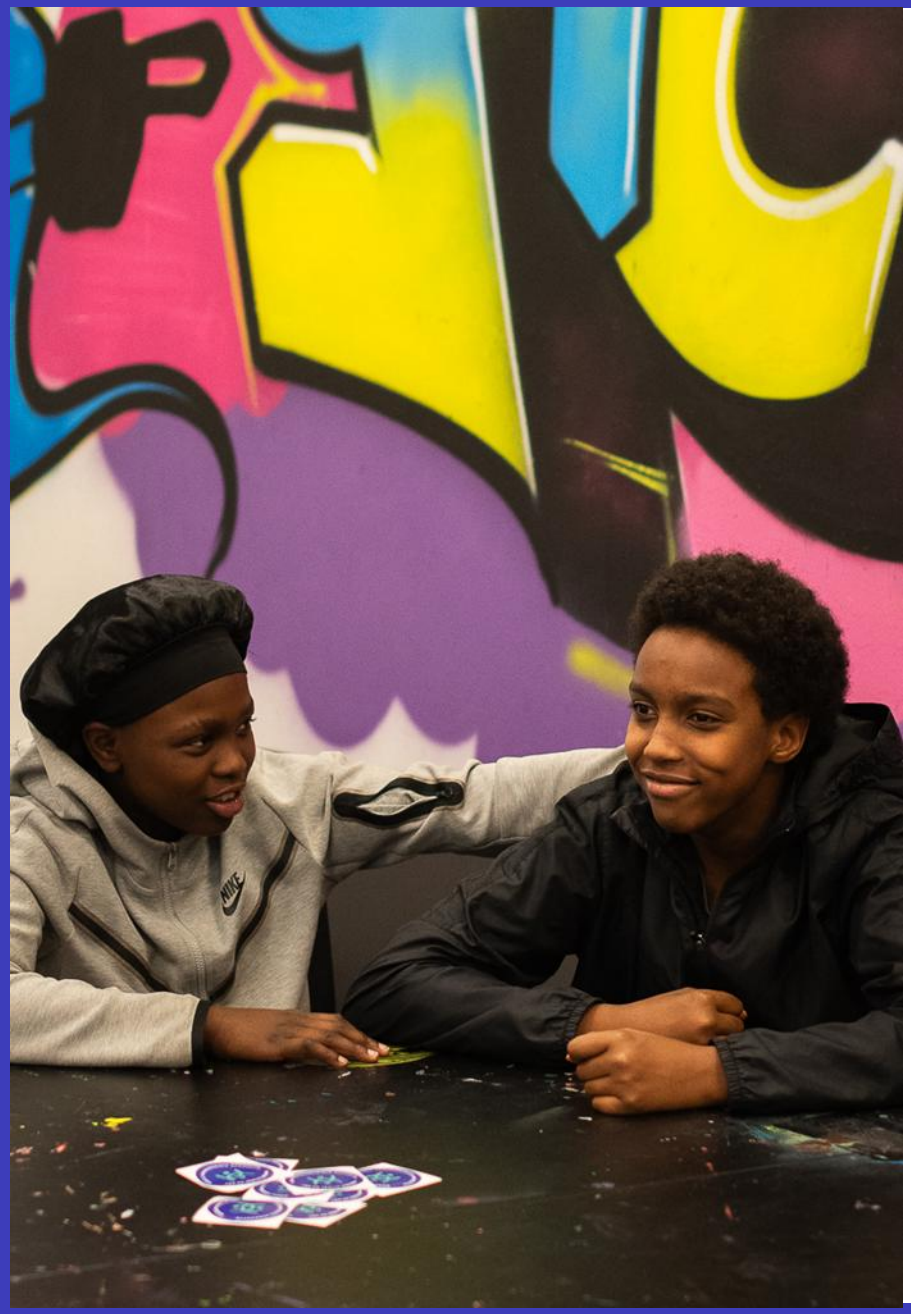

Pohdi

Mitä riskitekijöitä tai uhkia tunnistat leiriympäristössä, jotka voivat altistaa syrjinnän kokemuksille?

Yhdenvertaisuuden edistäminen ja syrjinnän ehkäisy nuorten kanssa tehtävässä työssä

Käytännön lähtökohtia

- **Suunnitelmallisuus**
  - Jaettu käytännön toimintamalli, johon koko työyhteisö sitoutuu.
  - Yhteiset pelisäännöt nuorten kanssa ja niiden aktiivinen käyttö.
- **Ennakointi**
  - Yhdenvertaisuuden huomioiminen keskeisenä osana toiminnan suunnittelua.
  - Kouluttautuminen – **yhdenvertaisuusosaaminen vaatii samanlaista ammatillista osaamisen ylläpitämistä kuin muukin osaaminen.**

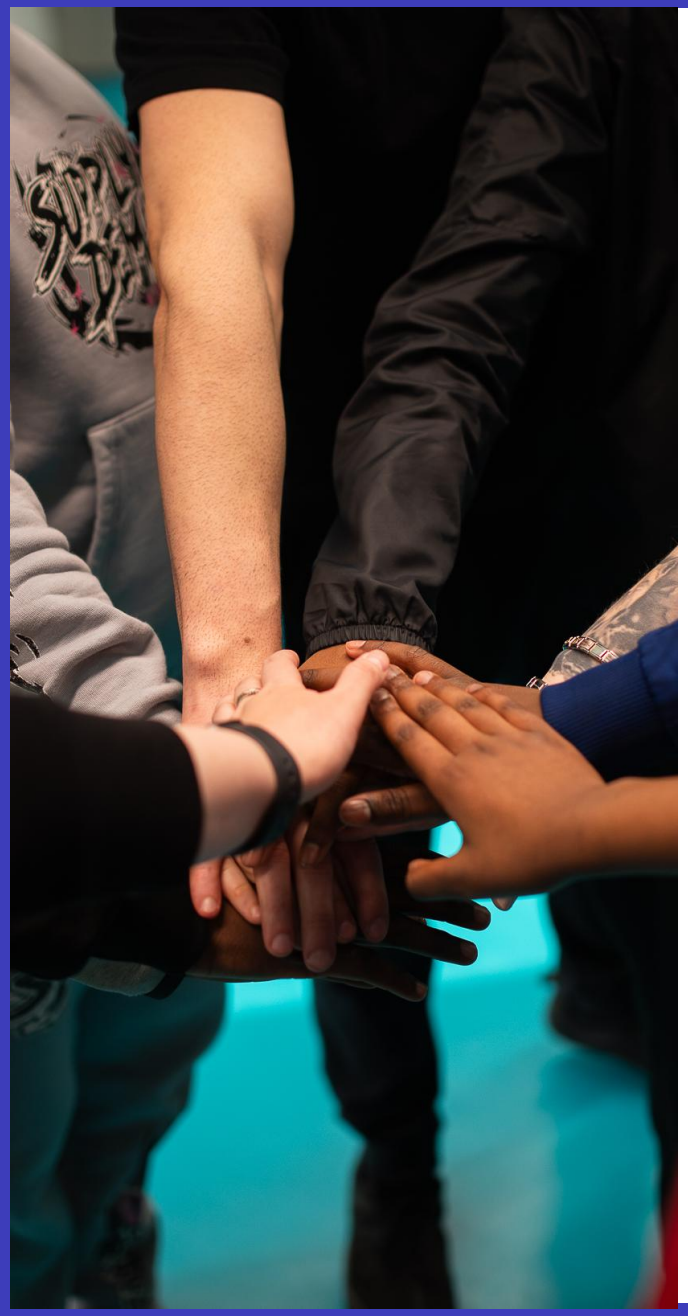

Yhdenvertaisuuden tarkistuslista

- Yhdenvertaisuuden ja yksilöllisten tarpeiden huomioiminen **kaikessa toiminnassa**.
- Tietoisuuden lisääminen.
  - Nuorten osallistaminen ja sitouttaminen yhdenvertaisuustyöhön.
  - Toiminnalliset menetelmät.
- Moninaisuuden näkyvyys (tarrat, pinssit, julisteet).
- Syrjimätön ja ymmärrettävä kieli.
  - Selkeys, käännökset, moninaisuuden huomioiminen.
- Palautteen kerääminen ja siihen reagoiminen.

Yhdenvertaisuus edellyttää erilaisten tarpeiden huomioimista

Esimerkiksi:

- **Ujo/hiljainen nuori** → matala kynnys, rauhallinen tila, osallistumisen vaihtoehdot.
- **Neurokirjon nuori** → ennakoitavuus, aistiystävällisyys, selkeät säännöt.
- **Vammainen nuori** → esteettömyys, saavutettava viestintä, mukautukset.
- **Vähemmistöryhmiin kuuluva nuori** → turvallisempi tila, aktiivinen puuttuminen, oletusten tiedostaminen.
- **Sukupuoli** → sukupuolittuneiden odotusten purku, ei-roolittavat käytännöt, moninaisuuden huomiointi.

Antirasistinen työote

Antirasismi = aktiivista toimintaa, asenteiden muutosta ja rakenteiden tarkastelua, jonka tavoitteena on ehkäistä ja purkaa rasismia, edistää yhdenvertaisuutta sekä tukea kaikkien ihmisten tasa-arvoista kohtelua.

- Ymmärryksen kehittäminen rasismista ja etuoikeuksista koulutusten, keskustelujen ja reflektioiden avulla.
- Valppaus rasismin eri ilmenemismuotojen suhteen.
- Fyysisesti ja henkisesti turvallisten tilojen luominen.
- Rasistisiin tilanteisiin puuttuminen ja niiden käsittely – myös tilanteissa, joissa paikalla ei ole rasismin kohdetta. Rasistisen käyttäytymisen syiden selvittäminen auttaa ennaltaehkäisemään rasismia.

Kuva: Munfilmi / Netta Hautamäki

Vähemmistöilon huomioiminen

Vähemmistöilo = vähemmistöön kuuluvan ihmisen kokemaa iloa, joka liittyy omaan vähemmistöidentiteettiin.

- Esim. kokemus, että tulee kohdatuksi omana itsenään, samaistumisen kokemus suhteessa muihin.

Miten huomioidaan:

- Kohtaaminen yksilöinä ja jo olemassa olevan toimijuuden tunnistaminen.
- Mahdollisuuksien tarjoaminen yksilöiden väliselle vertaisuudelle ja kuulumisen ja samaistumisen kokemuksille.

Miten puuttua syrjintätilanteisiin ja purkaa niitä?

Syrjintätilanteisiin puuttuminen

01 Puutu syrjintään **rohkeasti ja rauhallisesti**. Puutu joka kerta, vaikka tilanteet olisivat toistuvia.

02 Selitä miksi tapahtuma tai tilanne ei ole ok. Voit vedota yhteisiin sääntöihin ja turvallisemman tilan periaatteisiin.

03 Jos tilanne on epäselvä, kysy osapuolilta, mitä on meneillään ja mahdollisesti jaa omat havaintosi tilanteesta

04 Kerro, että myös ”vitsit” normalisoivat rasistista ja syrjivää käytöstä.

05 Syrjinnän käsittely on kuormittavaa varsinkin, jos tilanteet toistuvat usein. Huolehtikaa, että työyhteisössä voi avoimesti ja turvallisesti puhua tilanteista

06 Mieti, mitä viestit, jos et puutu.

Syrjintätilanteiden purkaminen

01

Osoita tukea ja empatiaa syrjintää kokeneelle. Kysy, miten nuori itse näkee syrjintäkokemuksen ja miten vastaavia kokemuksia on aiemmin käsitelty.

02

Huolehdi, että tilanne puretaan jokaisen osallistuneen kanssa (erikseen). Sovintoa ei voi pakottaa. Huolehdi, että jokainen kokee tulevansa kuulluksi.

03

Osoita nuorelle luottamusta ja kuuntele mitä hän kertoo. Vältä väittelyä. Kerro miksi otit asian puheeksi ja mitä toivot nuorelta jatkossa.

04

Porukassa esiintyvä syrjivää käytös on tärkeintä saada loppumaan mahdollisimman nopeasti. Tilanteen purkua on hyvä jatkaa jokaisen osallistuneen kanssa erikseen. Se auttaa selvittämään syitä syrjivän käytöksen takana.

05

Varmista syrjityksi tulleen jaksaminen syrjintätilanteen käsittelyn jälkeen.

06

Pohtikaa (työ)yhteisössä, mitä voisitte tehdä, ettei vastaavia tilanteita tapahdu jatkossa ja miten niissä toimitaan.

Harjoitus: syrjintään puuttuminen ja tilanteen purkaminen

Harjoitus: Syrjintätarinoita

- Tarinamenetelmä, jonka avulla voidaan herättää keskustelua syrjinnästä, sen tunnistamisesta ja siihen puuttumisesta.
- Materiaalista kaksi versiota: Syrjintätarinoita partiossa tai Syrjintätarinoita nuorisotyössä.
- Molemmat materiaalit sisältävät monta tarinaa sekä ohjeet keskusteluun.
- Sopii sekä työyhteisöön, että nuorten kanssa hyödynnettäväksi.

Tilanne: Transnuoren nimi sivuutetaan

Tarina: 14-vuotias nuori, joka on hiljattain alkanut käyttää toista nimeä, osallistuu partioleirille ensimmäistä kertaa uuden identiteettinsä kanssa. Johtajista yksi käyttää jatkuvasti vanhaa nimeä ja sanoo: "En mä jaksa muistaa, se on liian vaikeeta."

Tausta: Nuori on ollut aiemmin mukana toisessa lippukunnassa, mutta jäi pois juuri nimen ja identiteetin vähättelyn takia. Nyt hän kokeilee osallistumista uudelleen.

- **Pohdi:**
  - Mitä tilannetta todistavan toisen johtajan tulisi tehdä heti tilanteen tapahduttua? Mitä tunteita tilanne herättää?
  - Mitä voitaisiin tehdä jälkikäteen, jotta vastaava tilanne ei toistuisi?

Tilanne: Transnuoren nimi sivuutetaan – miten hoitaa

Toinen johtaja, joka kuulee tilanteen, ottaa kollegan kanssa keskustelun. ”Jos ei osaa, pitää opetella. Oikean nimen käyttäminen on nuorelle tärkeä asia ja hänen identiteettiään täytyy kunnioittaa.”

Muistutetaan, että opettelemme jatkuvasti uusia nimiä ihmisille, esim. jos tuttavan sukunimi muuttuu naimisiinmenon myötä. On ok, jos uutta nimeä ei heti muista, mutta täytyy silti yrittää aktiivisesti ja korjata itseään, jos vahingossa käyttää väärää nimeä. Aikuinen toimii esimerkkinä nuorille.

Myös nuorelle osoitetaan, että häntä tuetaan: Väärää nimeä käyttänyt johtaja pyytää nuorelta anteeksi ja myös muita nuoria kehotetaan toimimaan muut huomioiden. Pohditaan, onko asia hyvä huomioida toiminnassa myös muuten, esim. uudet nimilaput.

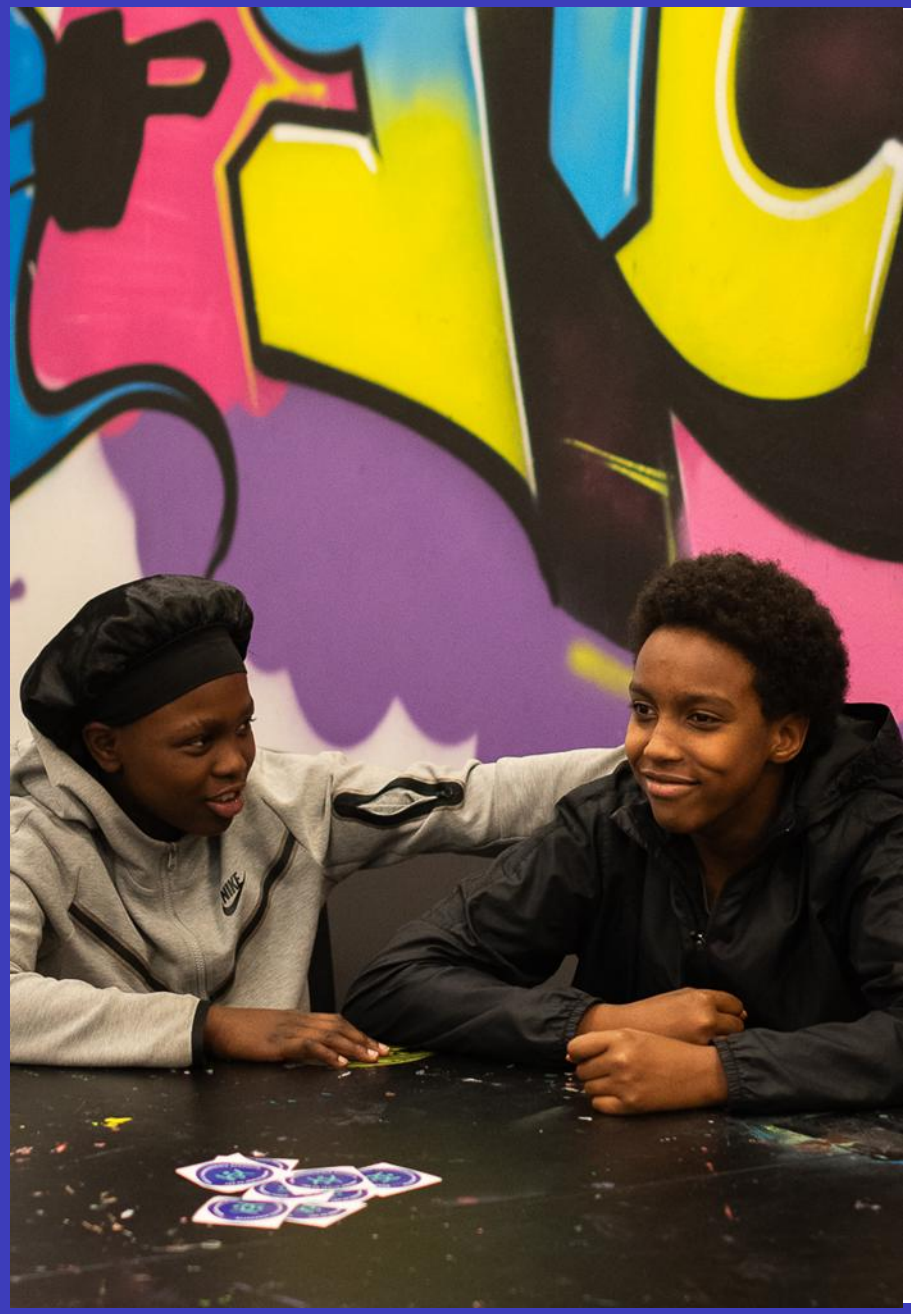

Pohdi lopuksi

Mikä auttaa sinua syrjintään puuttumisessa ja tilanteiden purkamisessa?

Yhteenveto

- Syrjinnän ehkäisy on aktiivista, pitkäjänteistä toimintaa.
  - Ei vaadi täydellisyyttä, vaan rohkeutta yrittää.
- Syrjinnän ehkäisy edellyttää:
  - Syrjivien rakenteiden tunnistamista.
  - Poikkeamista samanlaisen kohtelun periaatteesta.
- Kaikkiin syrjinnän muotoihin on tärkeää puuttua.
  - Syrjintätilanteiden purkaminen eri osapuolten kanssa on keskeinen osa tulevien tapausten ehkäisyä.
- Jos asiat tuntuvat monimutkaisilta, mennään takaisin perustasolle (ihminen ihmiselle – eri ihmisillä on eri kokemukset ja tarpeet).

Materiaalia yhdenvertaisuudesta

Yhdenvertaisuusmateriaalia leireille

Materiaaliin on koottu linkkejä osaamiskeskuksen materiaaleihin seuraaviin käyttötarkoituksiin:

1. harjoituksia yhdenvertaisuudesta nuorten kanssa tehtäväksi
2. harjoituksia leirien ohjaajille ja vastuuhenkilöille
3. matalan kynnyksen toimintapisteitä leireille (esim. itsenäiset rastit).

Lataa yhdenvertaisuusmateriaali leireille (pdf).

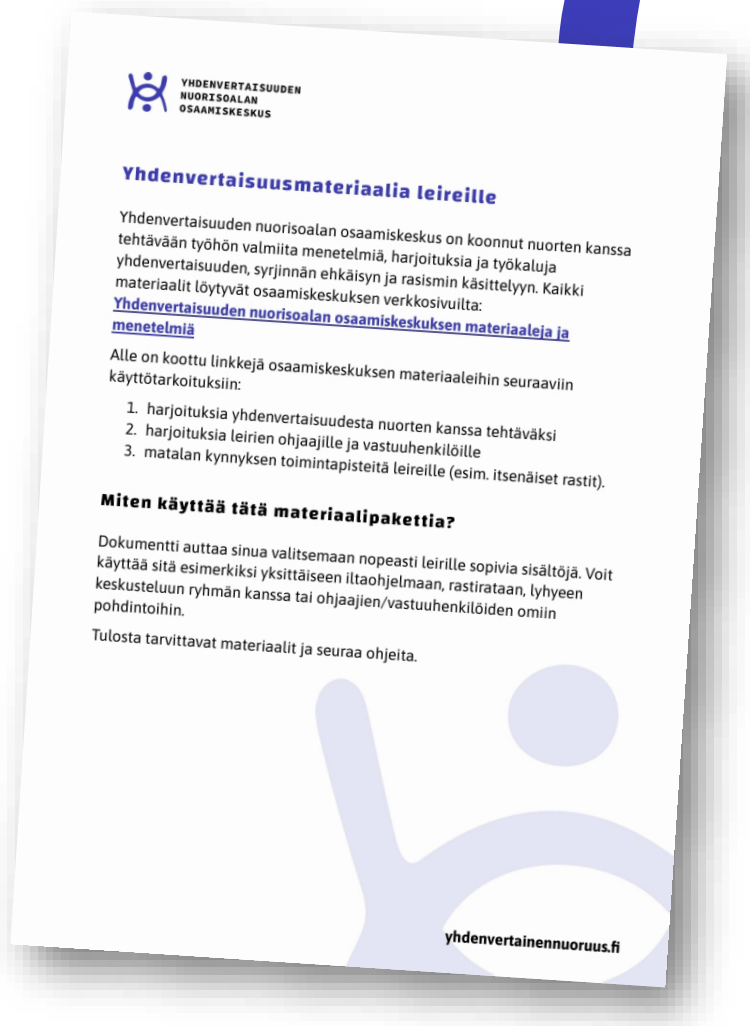
YHDENVERTAISUUDEN NUORISOALAN OSAAMISKESKUS

Yhdenvertaisuusmateriaalia leireille

Yhdenvertaisuuden nuorisoalan osaamiskeskus on koonnut nuorten kanssa tehtävään työhön valmiita menetelmiä, harjoituksia ja työkaluja yhdenvertaisuuden, syrjinnän ehkäisyn ja rasismin käsittelyyn. Kaikki materiaalit löytyvät osaamiskeskuksen verkkosivuilta: Yhdenvertaisuuden nuorisoalan osaamiskeskuksen materiaaleja ja menetelmiä

Alle on koottu linkkejä osaamiskeskuksen materiaaleihin seuraaviin käyttötarkoituksiin:

1. harjoituksia yhdenvertaisuudesta nuorten kanssa tehtäväksi
2. harjoituksia leirien ohjaajille ja vastuuhenkilöille
3. matalan kynnyksen toimintapisteitä leireille (esim. itsenäiset rastit).

Miten käyttää tätä materiaalipakettia?

Dokumentti auttaa sinua valitsemaan nopeasti leirille sopivia sisältöjä. Voit käyttää sitä esimerkiksi yksittäiseen iltaohjelmaan, rastirataan, lyhyeen keskusteluun ryhmän kanssa tai ohjaajien/vastuuhenkilöiden omiin pohdintoihin.

Tulosta tarvittavat materiaalit ja seuraa ohjeita.

yhdenvertainennuoruus.fi

Termit tutuiksi -sanakortit

- Tulostettavat sanakortit sopivat yhdenvertaisuuteen liittyviin termeihin tutustumiseen.
- Sisältävät sanan, selityksen ja esimerkin.
- Korteilla voi pelata sananselityspeliä tai ottaa pakasta esille keskustelussa olevia sanoja.
- Myös digitaalinen, pelattava versio.
- Myös ristikkoversio (Yhdenvertaisuuden sanaristikko).
- Lataa Termit tutuiksi –sanakortit (pdf).

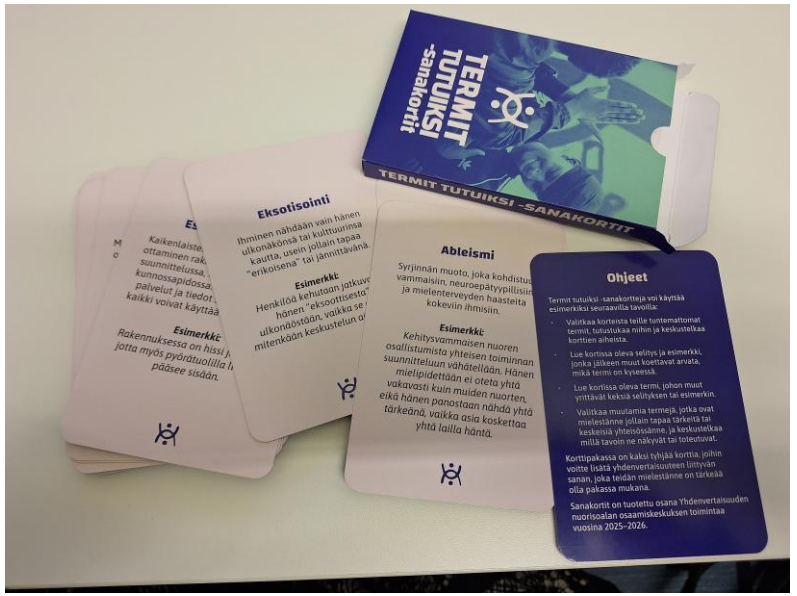

Saako näin sanoa? -keskustelukortit

- Keskustelukortit auttavat tunnistamaan yleisiä vuorovaikutuksessa esiintyviä mikroaggressioita, eli pieniä usein harmittomaksi tarkoitettuja kommentteja, jotka voivat todellisuudessa olla luonteeltaan vähätteleviä tai loukkaavia.
- Monia käyttötarkoituksia nuorten ja työyhteisön kanssa.
- Tulostettavat keskustelukortit ja diaesitys.
- Löytyy myös digitaalinen pelattava versio.
- Linkki materiaaliin.

Yhdenvertaisuuskävely

- Toiminnallinen harjoitus, jossa tuodaan näkyviin yhteiskunnassa esiintyvää eriarvoisuutta, sekä etuoikeuksien jakaantumista kuvitteellisten roolien kautta.
- Harjoituksen voi tehdä nuorten tai oman työyhteisön kanssa.
- Tuloste sisältää ohjeet ja materiaalit.
- Toimii erinomaisesti toteutettuna ulkona!
- Lataa yhdenvertaisuuskävely (pdf).

Yhdenvertaisuusbingo

- Keskustelun herättäjä yhdenvertaisuusteemoista nuorten tai työyhteisön kanssa sekä oman työn tueksi.
- Erilaisia bingoruudukoita eri käyttötilanteisiin. Voit myös koota omasi!
- Tulostettavat bingoruudukot + ohjeet.
- Lataa yhdenvertaisuusbingo (pdf).

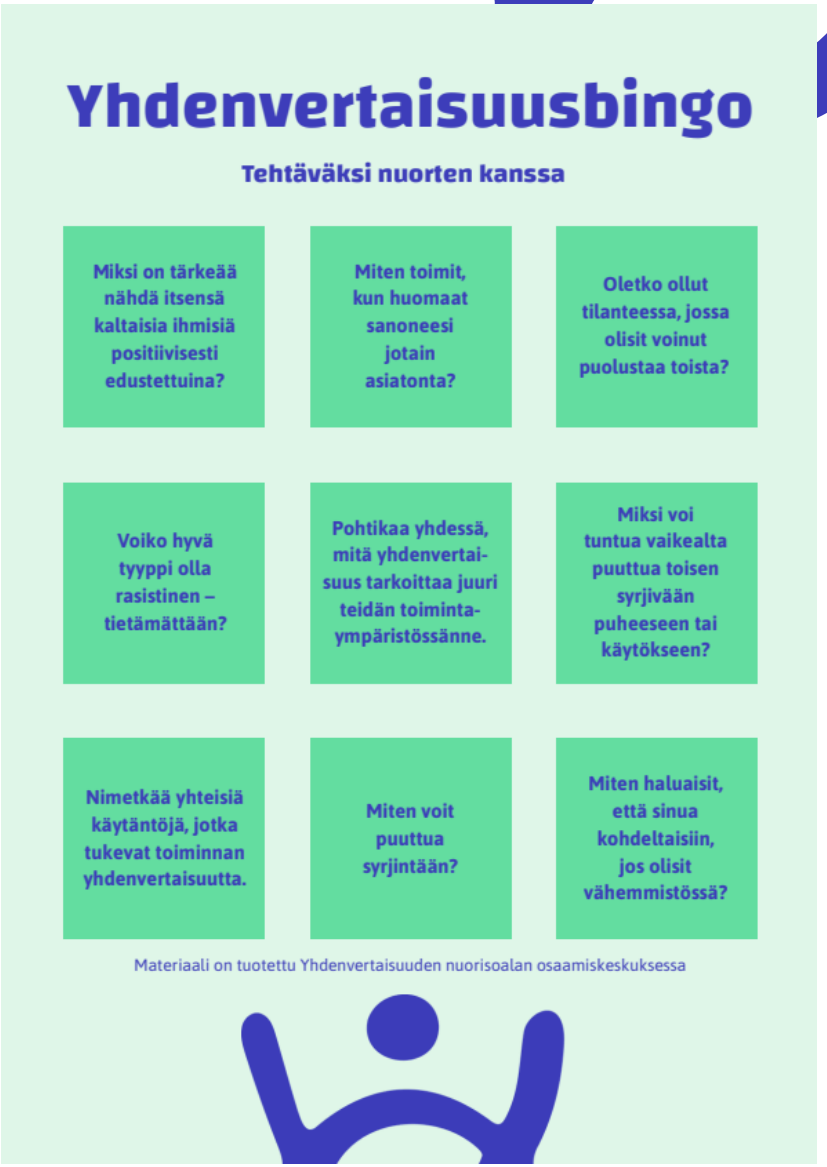

Sateenkaarinuorten huomioiminen nuorisotyössä -opas

- Käytännönläheisiä työkaluja ja näkökulmia, miten nuorisotyössä voidaan rakentaa turvallisempia, hyväksyvämpiä ja yhdenvertaisempia ympäristöjä.
- Opas ei edellytä syvällistä ennakkotietoa seksuaali- ja sukupuolivähemmistöistä, vaan se on suunnattu kaikille nuorten parissa toimiville.
- **Sateenkaarinuorten huomioiminen nuorisotyössä -opas (PDF)**

YHDENVERTAISUUDEN NUORISOALAN OSAAMISKESKUS

Sateenkaarinuorten huomioiminen nuorisotyössä

Pieni opas hyvinvoinnille tärkeistä tunteista, kokemuksista ja niiden tukemisesta nuorisotyön ympäristöissä

Verkkokoulutus antirasismista

- THL:n verkkokoulutus ja siihen liitetyt pohdintakysymykset itseopiskeluun tai työyhteisön omatoimiseen kouluttamiseen.
- 4 nuorisoalan ammattilaisille valittua videota koko THL:n verkkokoulutuksesta.
- Videoluento (noin 20 min) + nuorisoalalle sopivat pohdintakysymykset.
- Lataa THL:n verkkokoulutus antirasismista (pdf).

Lisää materiaalia ja tapahtumia

Yhdenvertainennuoruus.fi

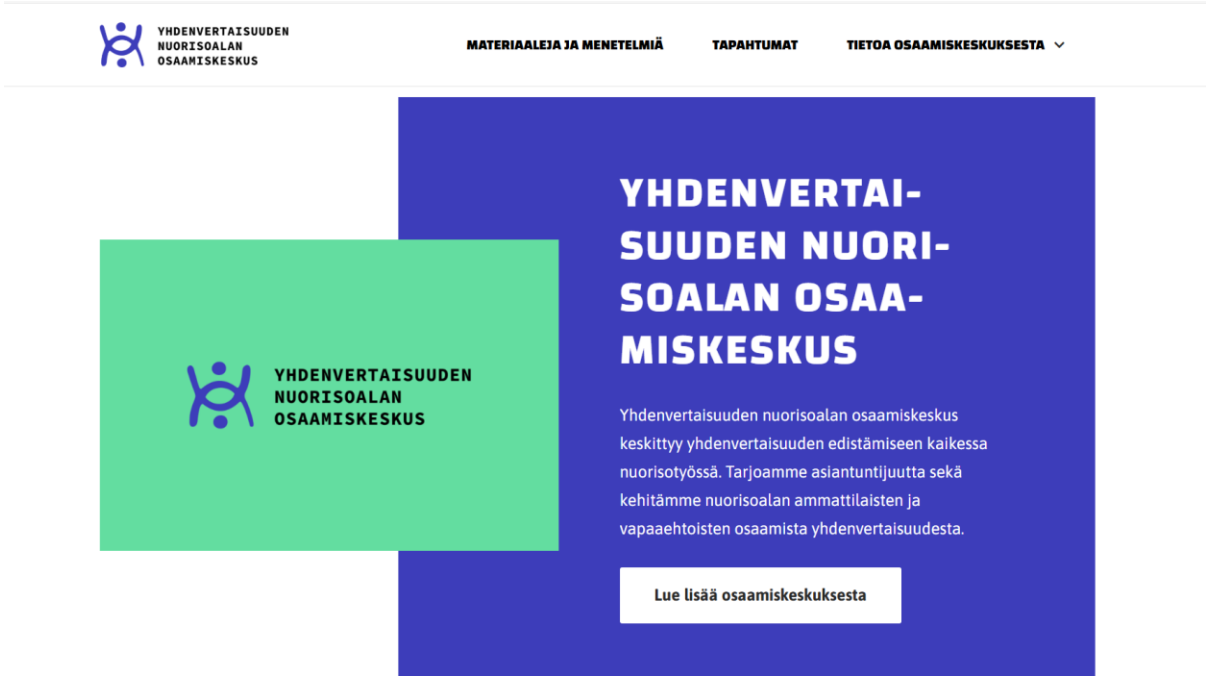

Seuraa meitä:

@yhdenvertainennuoruus

Yhdenvertaisuuden nuorisoalan osaamiskeskus

Voit tilata uutiskirjeen sivuiltamme!

Aiheesta lisää

- Antirasismi nuorisotyössä –opas. (Rauhankasvatusinstituutti)
- Antirasismi nuorisotyössä –työkirja. (Rauhankasvatusinstituutti)
- Et ole yksin – valmentajan ohje nuorten väliseen seksuaaliseen häirintään puuttumiseen (Väestöliitto)
- Hyvät käytänteet rasisminvastaisessa työssä (Kuntaliitto)
- Häirintä nuorisoalan järjestötoiminnassa (Allianssi ry)
- Rasismiin puuttuminen nuorten vapaa-ajalla –videot (Uudenmaan elinvoimakeskus / Etelä-Suomen Etno)
- Toimi näin, kun kohtaat avointa rasismia (Suomen Punainen Risti)
- Vihapuheeseen puuttumisen toimintamalli (Helsingin kaupunki)
- Vinkkejä ammattilaisille: lasten, nuorten ja perheiden yhdenvertainen kohtaaminen (Lasten, nuorten ja perheiden osallisuuden koordinaatio)
- Yhdenvertaisuus- ja moninaisuusosaamisen opas (Nuorisoseurat & Kansalaisfoorumi)

Anna palautetta

https://forms.office.com/e/4H6JSiUDnk

YHDENVERTAISUUDEN
NUORISOALAN
OSAAMISKESKUS

Jonna Varsa

Jonna.varsa@partio.fi

Jonna.varsa@yhdenvertainennuoruus.fi

Kiitos!

#YhdenvertainenNuoruus
#JämlikUngdom

yhdenvertainennuoruus.fi

Kuvat: Munfilmi / Netta Hautamäki

Lähteet 1/2

- Artemjeff, P. & Sheikh, L. (2023) Esiselvitys rakenteellisesta syrjinnästä - Syrjinnän tunnistaminen ja seuraaminen yhteiskunnan eri osa-alueilla. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/a7ea52a5-19f4-41f4-b18f-c1e39661b921/content
- Korhonen, J. (2021) Satuttavat sanat, tuhoavat teot: Opas vihatekojen vastaiseen toimintaan paikallisesti. Linkki oppaaseen..
- ”Kukaan ei synny vihaamaan”: Nuorten dialogit rasismista ja syrjinnästä (2023) https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165318
- Kouluterveyskysely (2025) https://thl.fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/kouluterveyskysely/kouluterveyskyselyn-tulokset
- Laine, S. & Happonen K. (2026) Ihan paineissa: Nuorisobarometri 2025. https://doi.org/10.57049/nts.1883
- Nuoret ja osallisuus https://nuoretjaosallisuus.fi/tietoa-osallisuudesta/
- Nuorisoala ry. Tasa-arvo ja yhdenvertaisuus https://nuorisoala.fi/palvelut/yhdenvertaisuus/
- Oikeusministeriö https://yhdenvertaisuus.fi/mita-yhdenvertaisuus-on
- Peltola, M. (14.5.2021) Nuorten moninaisuus haastaa pohtimaan eroja ja yhdenvertaisuutta nuorisotyössä https://ihmisoikeusliitto.fi/moninaisuus-haastaa-pohtimaan-eroja-ja-yhdenvertaisuutta-nuorisotyossa/

Lähteet 2/2

- Raatikainen, E. (13.6.2022) Emotionaalinen turvallisuuden kokemus nuoren sosiaalista vahvistamista edistämässä.
- THL (2024) https://thl.fi/aiheet/sukupuolten-tasa-arvo/sukupuoli/intersektionaalisuus-ja-sukupuoli
- THL (2025) Kouluterveyskyselyn tulospalvelu (Tableau) https://raportointi.thl.fi/t/public/views/KTK_public_fi/Etusivu
- Väestöliitto. Et ole yksin –opas valmentajalle. https://www.etoleyksin.fi/wp-content/uploads/2019/05/ohje-valmentajalle-seksuaaliseen-hairintaan-puuttumiseen.pdf
- Waenthongkham, J. (21.03.2024) https://yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi/-/rasismi-mielenterveydenhaasteiden-aiheuttajana
- Yhdenvertaisuuden nuorisoalan osaamiskeskuksen yhdenvertaisuus nuorisoalalla kartoituskysely (2025) Julkaisematon.
- Yhdenvertaisuusvaltuutettu. Häirintä (2026) https://yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi/hairinta
- Yhdenvertaisuusvaltuutettu. Syrjintä (2026) https://yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi/syrjinta
- Yhdenvertaisuusvaltuutettu. Vihapuhe (2026) https://yhdenvertaisuusvaltuutettu.fi/vihapuhe